

Monumentnummer*: 516461

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 05 maart 2001
Kadaster deel/nr 82740/14

Woonplaats* Leeuwarden
Gemeente* Leeuwarden
Provincie* Fryslân

Locatiennaam Leeuwarden
Locatieomschrijving Binnenstad

Kadastrale gemeente* Leeuwarden
Sectie* A
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 2589

Omschrijving**

Inleiding

OORSPRONKELIJK PAKHUIS, THANS IJSSALON, in 1911 gebouwd als betonmonoliet naar ontwerp van architect Hero Feddema in een zeer ingetogen Overgangsstijl.

De firma Jellema, die kruidenierswinkels aan de Nieuwestad en Voorstreek had, gaf architect Hero Feddema in 1910 de opdracht om aan de Nieuweburen voor een beperkt bouwkegel een pakhuis te ontwerpen. Feddema stelde betonbouw voor, vooral vanwege de brandveiligheid. Feddema had zijn sporen al verdiend op het terrein van de pakhuisbouw, onder andere met het kaaspakhuis op de hoek van de Zuidergrachtswal en Romkeslaan. Het gebouw moest uitsluitend de pakhuisfunctie krijgen; de kruidenierswaren moesten er in opgetast worden. Technisch werd het beton op een geavanceerde wijze, met glijbekisting, verwerkt, maar het werd op een primitieve manier uitgevoerd. De bekisting werd plankje voor plankje getimmerd, de cementspecie op de grond gereed gemaakt, emmer voor emmer naar boven getakeld en het gestorte materiaal met een lat aangestampd. Voor het begin van de opbouw is niet geheid en de fundering stelde niet veel voor. Tijdens de bouw is de betonnen monoliet al gaan zakken en toen het pakhuis gereed was, bleek het 15 cm uit het lood te hangen. Het is niet bekend welk bedrijf deze nieuwe techniek heeft uitgevoerd, maar het ligt voor de hand dat het de plaatselijke betonfabrikant C.W. Finke is geweest die actief was van 1878 tot zijn door in 1927 en die het experiment niet schuwde. Hij was betrokken bij de bouw van pakhuizen van Koopmans aan het Noordvliet (gesloopt) en heeft ook onderdelen van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zijn eigen fabriek aan het einde van het Zuidvliet in gewapend beton uitgevoerd, waarvan nog delen in ruineuze toestand bestaan. Nadat Jellema het pakhuis had verlaten, is het voor verschillende doeleinden gebruikt; er is zelfs in gewoond. In de Tweede Wereldoorlog kreeg ijsmaker Antonio Talamini het pakhuis in bezit, zette er zijn ijssalon op en ging er voor korte tijd met zijn gezin wonen. In 1965 is op de begane grond een pui van glas in aluminium kozijnen aangebracht. Overigens verkeert het gebouw nog goeddeels in oorspronkelijke staat. In 1988/'89 is het casco gerestaureerd.

Omschrijving

EXTERIEUR: Ondiep pand op scheluwe plattegrond met een breedte van bijna 7 en een diepte die varieert van 3,8 tot 4,4 m. Zes bouwlagen onder een plat dak tot een hoogte van 16 m. Betonmonoliet met een draagconstructie van in het werk gestorte kolommen, balken en vloerplaten met een wapening van ronde staven. Voor- en zijgevels afgepleisterd met onder- en bovendorpelbanden; achtergevel onbewerkte beton. Voor het dak wordt de gevel bekroond met asymmetrisch geplaatste versieringen: op de linker hoek een balustrade met ballen op de penanten en rechts een dubbele, driezijdige console met bal. Op elke bouwlaag rechtgesloten vensters van ongelijke hoogte met houten kozijnen en voorzien van enkelruits ramen met bovenlicht, dan wel vierruits ramen. Op de begane grond een aluminium pui van recente datum.

INTERIEUR: Behoudens op de begane grond van de ijssalon is de betonconstructie van wanden en de kolommen, balken en vloerplaten aan de binnenzijde onafgewerkt en geheel in het zicht gebleven. De constructie heeft aansluitingen van balken en kolommen met consoles in de vorm van rechte afschuiningen om het negatieve buigende moment te kunnen opnemen; ook aansluitingen tussen vloerplaten en balken zijn van afschuiningen voorzien om de schuifspanning te beperken. Tegen voor- en achtergevel staan vier kolommen op onderlinge afstand van ca. 2,30 m, elk met een doorsnede van 34 x 34 cm; de vloerbalken hebben een maat van gemiddeld 22 x 30 cm, inclusief de plaatdikte. De vloerplaten hebben een dikte van 11 cm, de wanden van 8 cm. De verdiepingen zijn onderling verbonden met smalle houten steektrappen.

WAARDERING

Pakhuis, thans ijssalon van algemeen architectuurhistorisch en bouwhistorisch belang:

- als middenstandspakhuis in de binnenstad met een in de bebouwing opvallend contrasterend formaat;
- vanwege de vroege toepassing van de gewapende betontechniek.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Opslag

Functie

Pakhuis